

בענין:

1. ב.ח. נור בע"מ
חברה מס' 514600600
מבסמת טבעון 3600800

2. מינימקט מורד בע"מ
חברה מס' 513339614
מבסמת טבעון 3600800

3. זובידאת נור עבודות עפר ופיתוח בע"מ
חברה מס' 512326525
מבסמת טבעון 3600800

על ידי באי-כוחן גיל רון, קינן ושות', עורכי דין
ועל ידי בא-כוחן עורך הדין אריאל רייך
מבית לסין, רחוב ויצמן 32, תל-אביב 6209105
מס' טל': 03-6967676 ; מס' פקס': 03-6967673

המבקשות

- נ ג ד -

1. כלל חברה לביטוח בע"מ
חברה מס' 520024647
מרחוב דרך מנחם בגין 48, תל אביב 6618003

2. הפניקס חברה לביטוח בע"מ
חברה מס' 520023185
מדרך השלום 53, גבעתיים 5345433

3. הראל חברה לביטוח בע"מ
חברה מס' 520004078
מדרך אבא הלל 3, רמת גן 5252202

המשיבות

בקשה לאישור תובענה כייצוגית
בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006

בית המשפט הנכבד מתבקש כדלקמן :

- א. לאשר למבקשות להגיש תובענה ייצוגית נגד המשיבות (להלן בהתאמה : כלל, הפניקס והראל), בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן : חוק תובענות ייצוגיות) ;
נוסח התובענה הייצוגית מצורף לבקשה זו כנספח 1 ;
- ב. לקבוע, בהתאם לסעיפים 10 ו-14(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות, כי התובענה תוגש בשם כל מי שרכש מהמשיבות פוליסת ביטוח לציד מכוני הנדסי (צמ"ה), או שילם דמי ביטוח (פרמיה) עבור פוליסה שנרכשה לפני כן, החל משבע שנים לפני הגשת בקשה זו ועד מועד הגשת התביעה הייצוגית לאחר אישורה, ולחלופין לקבוע הגדרה אחרת לקבוצה ;
- ג. לקבוע, בהתאם לסעיפים 4(א)(1) ו-14(א)(2) לחוק תובענות ייצוגיות, כי המבקשות יהיו התובעות הייצוגיות, וכי באי-כוחן החתומים על בקשה זו יהיו באי-הכוח המייצגים ;
- ד. לקבוע, בהתאם לסעיף 14(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות, כי המעשים המתוארים בבקשה זו מקימים עילת תביעה בגין הפרת חובה חקוקה, לפי סעיף 63(א) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן : פקידת הנזיקין) וכן עילה לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 (להלן : חוק עשיית עושר ולא במשפט) ; וכן כל עילה אחרת שעולה מן העובדות שבבקשה זו ;
- ה. לקבוע, בהתאם לסעיף 14(א)(4) לחוק תובענות ייצוגיות, כי אלה יהיו הסעדים בתובענה הייצוגית :
(1) צו, המחייב את המשיבות לקבוע את פרמיית הביטוח של ציד מכוני הנדסי, בהתאם לשווי הממשי של הציד במועד רכישת הפוליסה, על פי עקרונות אקטואריים המביאים בחשבון גם את גיל הציד ;
(2) השבה של ההפרש בין הסכומים ששולמו בפועל כפרמיות בתקופה הרלוונטית לתביעה, ובין אלה שהיו משולמים אילו המשיבות היו מביאות בחשבון את גיל הציד לצורך קביעת הפרמיה, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ;
(3) מינוי בעל תפקיד אשר יפקח על ביצוע פסק הדין ; וכן
(4) כל סעד אחר לטובת הקבוצה, חלקה, או הציבור, בהתאם לסעיף 20(ג) לחוק תובענות ייצוגיות.
- ו. להורות, בהתאם לסעיף 25 לחוק תובענות ייצוגיות, כי ההחלטה בבקשה זו תפורסם באופן שייקבע על-ידי בית המשפט הנכבד, לרבות משלוח הודעה אישית לחברי הקבוצה, וכי המשיבות יישאו בעלות הפרסום ;
- ז. לאשר, בהתאם לסעיף 13 לחוק תובענות ייצוגיות, את התובענה כתובענה ייצוגית, בנוסח המוצע או בכל שינוי עליו בית-המשפט הנכבד יחליט, הכל כפי שייראה בעיני בית המשפט הנכבד ראוי לשם ניהול הוגן ויעיל של התובענה הייצוגית ; וכן
- ח. לחייב את המשיבות בהוצאות ובשכר טרחת עורכי הדין.

חלק ראשון - מבוא

1. המשיבות, חברות ביטוח, מספקות בין היתר, שירותי ביטוח רכוש לציוד מכני הנדסי – טרקטורים, מנופים, מלגזות ועוד. המשיבות קובעות את שווי הציוד לצורך קביעת הפרמיה, תוך התעלמות מגיל הציוד. לציוד ישן נקבע שווי של ציוד חדש. בהתאם לכך נקבעים לציוד שאינו חדש דמי ביטוח (פרמיה) אשר שווים לאלה שנקבעים עבור ציוד חדש.
2. למרות זאת, המשיבות קובעות בפוליסה כי במקרה של אבדן גמור לציוד, הן ישלמו למבוטח תגמולי ביטוח לפי השווי האמיתי של הציוד במועד קרות האירוע הביטוחי, תוך התחשבות בגיל הציוד.
3. כך לדוגמה, דמי הביטוח (פרמיה) עבור מלגזה שיוצרה בשנת 2010, נקבעים לפי שווי מלגזה זהה, שיוצרה בשנת 2019, למרות הפער העצום בין שווי שתי המלגזות. כאמור, במקרה של אבדן גמור, משולם פיצוי לפי השווי האמיתי של המלגזה, שיוצרה בשנת 2010.
4. התנהלות זו מנוגדת לדין. חוזר מס' 2004/17 של המפקח על הביטוח קובע כי מצב זה אינו סביר, וכי "מבטח המנפיק פוליסות לביטוח ציוד הנדסי יקבע את תעריפי הביטוח על פי עקרונות אקטוארים מקובלים אשר יתחשבו בין היתר, במאפייני הציוד השונים, לרבות גילו".
5. המשיבות מפרות הוראה זו משך שנים רבות.

חלק שני - על המשיבות חלה חובה להתחשב בגיל הציוד לצורך קביעת דמי הביטוח

6. המשיבות הן חברות ביטוח מובילות שמציעות, בין היתר, פוליסות ביטוח רכוש. המשיבות מוכרות פוליסות לביטוח ציוד מכני הנדסי - כגון מלגזות, מעמיסים, מחפרים, טרקטורים, מנופים, ועוד.
7. ברכישת פוליסה לציוד מכני הנדסי, המשיבות קובעות את סכום הביטוח, כלומר, את שווי הציוד לצורך קביעת הפרמיה. סכום הביטוח נקבע לפי ערך הציוד כשהוא חדש, תוך התעלמות מגיל הציוד.
8. בפוליסות נקבע עוד כי בקרות אירוע ביטוחי של אבדן גמור, ישולם סכום השווה לשווי האמיתי של הציוד. לצורך קביעת השווי האמיתי, גיל הציוד מובא בחשבון.
9. זהו מצב לא סביר. גיל הציוד הוא מרכיב מהותי בהערכת שווי הציוד. גיל הציוד צריך להשפיע על קביעת סכום הביטוח ועל קביעת הפרמיה, כפי שנעשה בביטוח רכוש אחר, כגון מכוניות.

10. בשנת 2004 המפקח על הביטוח באגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר (שלימים הפכה לרשות שוק ההון, ביטוח וחסכון), נדרש לעניין. ביום 1 בספטמבר 2004 פורסם חוזר ביטוח מס' 2004/17, הקובע כך –

תעריפי ביטוח של ציוד מכני הנדסי

בעקבות פניות ציבור שהגיעו למשרדנו בנוגע לתעריפי הביטוח של ציוד מכני הנדסי (צמ"ה), ומבדיקות שערכנו, עולה כי בביטוח של ציוד מכני הנדסי גובות חברות ביטוח דמי ביטוח על פי ערך הציוד כחדש, אך משלמות תגמולי ביטוח על פי שווי השוק של הציוד ביום קרות מקרה הביטוח. כך למשל, שני מבוטחים בעלי ציוד מכני הנדסי מסוג זהה ומשנת ייצור שונה, ובשל כך בעלי שווי שונה, משלמים דמי ביטוח זהים, אך מקבלים תגמולי ביטוח שונים באופן מהותי. זהו מצב בלתי סביר.

לפיכך הריני להורות כדלקמן:

1. מבטח המנפיק פוליסות לביטוח ציוד מכני הנדסי יקבע את תעריפי הביטוח על פי עקרונות אקטוארים מקובלים אשר יתחשבו, בין היתר, במאפייני הציוד השונים, לרבות גילו.

2. מקום בו לא ניתן לקבוע תעריפי ביטוח כאמור בסעיף 1, יהא רשאי המבטח לקבוע בפוליסה כי במקרה של נזק חלקי ישולמו תגמולי הביטוח על פי ערך כינון ללא ניכוי פחת.

העתק חוזר ביטוח מס' 2004/17 מצורף לבקשה זו כנספח 2.

11. הוראות אלה שולבו בחוזר המאוחד, שנכנס לתוקף ביום 1 באפריל 2014, בשער 6 ("הוראות למוצרים"), חלק 2, סעיף 2.2.5.

עמודים רלוונטיים מתוך החוזר המאוחד מצורפים לבקשה זו כנספח 3.

12. המפקח על הביטוח קובע כי "זהו מצב בלתי סביר". כלומר, לא סביר שסכום הביטוח ייקבע לפי שווי של ציוד חדש, תוך התעלמות משווי האמיתי, דמי הביטוח ישולמו בהתאם לשווי זה, ובקרות אירוע ביטוחי, הפיצוי יינתן לפי השווי האמיתי של הנכס, כלומר שווי כציוד משומש, בהתאם לגילו.

13. אין שום קושי להביא בחשבון, בקביעת סכום הביטוח והפרמיה, גם את גיל הציוד. הדבר נדרש, כדי לקבוע את סכום הביטוח לפי השווי האמיתי. המשיבות הרי עושות זאת, וקובעות את השווי האמיתי, לצורך קביעת הפיצוי במקרה של אבדן הציוד. אותו שווי צריך לשמש לקביעת דמי הביטוח.

14. משך שנים רבות המשיבות מתעלמות מהחובה שהוטלה עליהן בחוזר. הן ממשיכות לקבוע את דמי הביטוח לפי שווי ציוד חדש, גם כשמדובר בציוד ישן, אך לפצות בגין אבדן לפי השווי האמיתי של הציוד - כמשומש, בהתאם לגילו.

15. אם המשיבות היו פועלות לפי חוזר הביטוח, וקובעות את הפרמיות לפי השווי האמיתי של הציוד, בהתאם לגילו, דמי הביטוח היו נמוכים בשיעור ניכר.

חלק שלישי - המשיבות קובעות את סכום הביטוח לצורך חישוב הפרמיה תוך התעלמות מגיל הציוד

16. המשיבות מפרות את החובה הקבועה בחוזר.

17. כלל קובעת בפוליסת ביטוח ציוד מכני הנדסי שלה, במסמך התנאים הכלליים, בסעיף 4.3, כי "סכום הביטוח של הרכוש המבוטח יקבע על פי עלות החלפת הרכוש המבוטח ברכוש חדש מאותו סוג ומאותו כושר תפוקה ועלות זו כוללת דמי הובלה, הוצאות הקמה והיטלים אם יחולו ואינם ברי החזרה ... סכום זה אינו מהווה בסיס לחישוב השיפוי על פי פוליסה זו. לעניין חישוב השיפוי יחול האמור בסעיף 4.13." בסעיף 4.5 נקבע כי דמי הביטוח, כלומר הפרמיה, יחושבו על פי סכום הביטוח, כפי שנקבע בהתאם לסעיף 4.3 לפוליסה. בסעיף 4.13.2 נקבע כי "בקורות אבדן מוחלט ... ישפה המבטח את המבוטח לפי ערכו הממשי הכספי של הפריט שאבד כפי שהיה סמוך לפני קרות האבדן המוחלט".

העתק מסמך תנאים כלליים של פוליסת ביטוח ציוד מכני הנדסי של כלל מצורף לבקשה זו כנספח 4.

18. ביום 8 בנובמבר 2016 מבקשת מס' 1 חברה לביצוע עבודות עפר ופיתוח, רכשה מכלל פוליסה שנתית לביטוח מחפר מדגם קטרפילר 938M שיוצר באותה שנה. סכום הביטוח לצורך חישוב הפרמיה הועמד על 708,100 ש"ח. דמי הביטוח השנתיים (פרמיה) הועמדו על סכום של 9,913 ש"ח. ביום 1 בינואר 2018 חודשה הפוליסה, סכום הביטוח הועמד על 703,400 ש"ח, ודמי הביטוח השנתיים הועמדו על סכום של 9,566 ש"ח. במחירון של אורי נוימן מחודש ינואר 2018 פורסם כי השווי של דגם זה (משומש) הוא 467,200 ש"ח.

העתקי הפוליסות לביטוח מחפר קטרפילר 938M בחברת כלל מימים 8 בנובמבר 2016 ו-1 בינואר 2018 מצורפים לבקשה זו כנספח 5.

תדפיס מתוך מחירון אורי נוימן לחודש ינואר 2018 של מחפר קטרפילר 938M משנת 2016 מצורף לבקשה זו כנספח 6.

19. הפניקס קובעת קובעת בפוליסת ביטוח ציוד מכני שלה, במסמך התנאים הכלליים, בסעיף 1.א. לפרק "תנאים כלליים" כי "בסיס הביטוח לפוליסה זו ייקבע על פי מלוא עלות החלפה של הרכוש המבוטח ברכוש חדש אחר מאותו סוג ומאותו כושר תפוקה". בסעיף 1.ב. נקבע כי "אין 'בסיס הביטוח' מהווה בסיס לחישוב השיפוי על פי פוליסה זו. בסעיף 2 נקבע כי "היקף חבות המבטחת על פי פוליסה זו הינו ערכו הכספי הממשי של כל פריט מפרטי הרכוש המבוטח בקורות מקרה הביטוח". בסעיף 3 נקבע כי "דמי הביטוח לפוליסה זו יחושבו על פי הסכום שנקבע כ'בסיס הביטוח'".

העתקי מסמכי התנאים הכלליים לפוליסת ביטוח ציוד מכני הנדסי של הפניקס מהדורות יולי 2016 ואוקטובר 2006, מצורפים לבקשה זו כנספח 7.

20. ביום 1 בינואר 2015 מבקשת מס' 2, חברה העוסקת במסחר קימעונאי, רכשה מהפניקס פוליסה לביטוח מלגזה דגם 62-8FD20 של חברת טויוטה, שיוצרה בשנת 2010. סכום הביטוח לצורך חישוב דמי הביטוח הועמד על 101,048 ש"ח. נקבעו דמי ביטוח בסכום של 920 ש"ח. במחירון של אורי נוימן לחודש ינואר 2015 נקבע כי השווי של הציוד כחדש הוא 108,600 ש"ח והשווי האמיתי של ציוד כזה הוא 60,600 ש"ח. בשנת 2016 חודשה הפוליסה. העתקי הפוליסות לביטוח המלגזה מימים 1 בינואר 2015 ו-1 בינואר 2016 בחברת הפניקס מצורפים לבקשה זו כנספח 8.

תדפיס מחירון אורי נוימן מחודש ינואר 2015 לדגם 8FD20 מצורף לבקשה זו כנספח 9.

21. הראל קובעת בפוליסת ביטוח ציוד מכני שלה, במסמך התנאים הכלליים, בפרק ההגדרות, בסעיף 3.1, כי "בסיס הביטוח לפוליסה זו ייקבע על-פי מלוא עלות החלפה של הרכוש המבוטח ברכוש חדש אחר מאותו סוג ומאותו כושר תפוקה". בסעיף 3.2 נקבע כי "בסיס הביטוח" אינו מהווה בסיס לחישוב השיפוי על-פי פוליסה זו, אלא לחישוב הפרמיה בלבד". בפרק "תנאים כלליים לכלל פרקי הפוליסה", בסעיף 2 נקבע כי "היקף חבות המבוטח על-פי פוליסה זו הינו ערכו הכספי הממשי של כל פריט מפריטי הרכוש המבוטח בקרות מקרה הביטוח". בסעיף 3 נקבע כי "דמי הביטוח לפוליסה זו יחושבו על פי הסכום שנקבע כ'בסיס הביטוח'..."

העתקי מסמכי התנאים הכלליים לפוליסת ביטוח ציוד מכני הנדסי של הראל מהדורות נובמבר 2016 ודצמבר 2005, מצורפים לבקשה זו כנספח 10.

22. ביום 20 במרץ 2018 או בסמוך לכך מבקשת מס' 1 רכשה מהראל פוליסה לביטוח מחפר זחל הידראולי (תוצרת היטאצ'י), שיוצר בשנת 2016. סכום הביטוח לצורך חישוב דמי הביטוח הועמד על 1,265,000 ש"ח. נקבע בפוליסה כי זהו "שווי הרכוש כערך חדש לצורך חישוב הפרמיה בלבד". דמי הביטוח השנתיים נקבעו בסכום של 23,123 ש"ח. ברשימת הפוליסה צויין, כי ערכו הריאלי של הציוד ליום תחילת הביטוח הוא 982,000 ש"ח (עמוד 2 לפוליסה).

העתק הפוליסה לביטוח מחפר זחל הידראולי מיום 20 במרץ 2018 בחברת הראל מצורף לבקשה זו כנספח 11.

23. ביום 23 בספטמבר 2018 אירע מקרה ביטוח. הציוד נשרף ונגרם לו אבדן מלא. שמאי מטעם הראל קבע את השווי הריאלי של הציוד במועד האירוע הביטוחי - 824,256 ש"ח. בהתאם לכך, לאחר הפחתת השתתפות עצמית, שולמו תגמולי הביטוח.

מסמכים בנוגע לתשלום תגמולי ביטוח למבקשת מס' 1 בגין מחפר הזחל ההידראולי מצורפים לבקשה זו כנספח 12.

24. ביום 1 בינואר 2018 מבקשת מס' 3, חברה לעבודות עפר ופיתוח, רכשה מהראל פוליסה לביטוח קודח חורים זחלי (תוצרת Sandvik, דגם DP1100), שיוצר בשנת 2012. בפוליסה נקבע כי "הפיצוי בגין אבדן או נזק לכלי מבוטח יהיה על בסיס ערך שיפוי (בניכוי בלאי)". בסעיף "יעוד ושווי הציוד" נקבע "ערך ריאלי ליום תחילת הביטוח" של 1,227,900 ש"ח, ונאמר כי "שווי הרכוש כערך חדש לצורך חישוב הפרמיה בלבד" הוא 2,499,000 ש"ח. סכום הביטוח לצורך חישוב דמי הביטוח הועמד על 1,550,000 ש"ח, ודמי הביטוח נקבעו בסכום של 16,275 ש"ח. במחירון אורי נוימן מחודש ינואר 2018 נקבע לדגם זה, שיוצר בשנת 2015, שווי של 1,147,500 ש"ח בלבד. שווי דגם זה משנת ייצור 2012 ודאי היה נמוך יותר בשיעור ניכר.

העתק הפוליסה לביטוח קודח חורים זחלי מיום 1 בינואר 2018 בחברת הראל מצורף לבקשה זו כנספח 13.

תדפיס מחירון אורי נוימן מחודש ינואר 2018 לדגם DP1100I משנת 2015 מצורף לבקשה זו כנספח 14.

25. לסיכום, המשיבות קובעות את סכום הביטוח ואת הפרמיה בהתאם לשווי הציוד כחדש, תוך התעלמות מגילו האמיתי של הציוד. את הפיצוי, במקרה של אבדן מלא, הן קובעות לפי שווי האמיתי של הציוד, כמשומש, בהתאם לגילו. בכך המשיבות מפרות את הוראות החוזר, וגובות פרמיה ביתר.

חלק רביעי - עילות התביעה

26. חברי הקבוצה או חזים בעילת תביעה בגין הפרת חובה חקוקה. סעיף 63(א) לפקודת הנזיקין מורה כי "מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק - למעט פקודה זו - והחיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאותו אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאלי נטכונן החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו".
27. חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון מהווים חיקוק, כמשמעותו בפקודת הפרשנות [נוסח חדש]. חיקוק מוגדר בסעיף 1 לפקודה זו כך – "כל חוק וכל תקנה בין שניתנו לפני תחילת תקפה של פקודה זו ובין שניתנו לאחריה". תקנה מוגדרת כך – "תקנה, כלל, חוק עזר, מנשר, אכרזה, צו, הוראה, הודעה, מודעה, או מסמך אחר, שניתנו מאת כל רשות בארץ ישראל או בישראל ... מכוח חוק ... לרבות צו, הוראה, הודעה, מודעה או מסמך אחר שניתנו על יסוד תקנה, כלל או חוק עזר כאמור". על כן, חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון נופלים תחת הגדרת חיקוק.
28. הסמכות של הממונה להטיל חובות על חברות הביטוח קבועה בסעיף 2(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981 (להלן: חוק הפיקוח), המורה כי "הממונה רשאי, לצורך ביצוע תפקידו, ולאחר התייעצות עם הוועדה, ליתן הוראות הנוגעות לדרכי פעולתם וניהולם של מבטחים ושל סוכני ביטוח, של נושאי משרה בהם ושל כל מי שמועסק על ידם, והכל כדי להבטיח את ניהולם התקין ואת השמירה על ענינם של המבוטחים או של הלקוחות, כדי למנוע פגיעה ביכולתו של מבטח לקיים את התחייבויותיו וכדי לתמוך ביציבותה של המערכת הפיננסית ובפעילותה הסדירה; הוראות כאמור יכול שיינתנו לכלל המבטחים או סוכני הביטוח או לסוג מסוים מהם". כן ראו בג"ץ 7721/96 איגוד שמאי ביטוח בישראל נ' המפקחת על הביטוח, פ"ד נה(3) 625 (2001); רע"א 10641/05 הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ נ' אסולין (פורסם בנבו, 4.5.2006); וכן בר"ע (מחוזי תל אביב) 2994/04 צירלין נ' הראל בע"מ (פורסם בנבו, 4.1.2006).
29. החובה לקבוע את הפרמיה לפי גיל הציוד נועדה בוודאי להבטיח את "השמירה על ענינם של המבוטחים" - להגן עליהם מפני קביעת מחיר גבוה, עקב חישוב הפרמיה על פי שווי ציוד חדש. על כן, ברור כי הפרת הוראה זו מקימה עילה בגין הפרת חובה חקוקה.
30. סמכות הממונה עולה גם מסעיף 111א' (א) לחוק הפיקוח, המורה כי "הוראות הממונה שניתנו מכוח חוק זה, אין חובה לפרסמן ברשומות, ואולם הממונה יפרסם ברשומות הודעה על מתן הוראות כאמור שהן בנות פועל תחיקתי ועל מועד תחילתן". החוזר בנוגע לתעריפי ביטוח של ציוד מכני הנדסי הוא בעל פועל תחיקתי, והוא פורסם ברשומות 5545, עמוד 3930.
- עמודים רלוונטיים מתוך רשומות 5545, מיום 28 ביוני 2006, מצורפים לבקשה זו כנספח 15.
31. מעשי המשיבות מקימים לחברי הקבוצה גם עילת תביעה לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט. המשיבות מחייבות את חברי הקבוצה בפרמיה גבוהה, בניגוד לדין. בדרך זו המשיבות מקבלות שלא על פי זכות שבדין נכס וטובת הנאה, שבאו להן מאדם אחר, ועל כן הן חייבות להשיב לאותו אדם את הזכיה, כאמור בסעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט.

חלק חמישי - הסעדים

32. עילות התביעה מזכות את חברי הקבוצה בסעדים הבאים :

32.1 צו, המחייב את המשיבות לקבוע את פרמיית הביטוח של ציוד מכני הנדסי, בהתאם לשווי הממשי של הציוד במועד רכישת הפוליסה, על פי עקרונות אקטואריים המביאים בחשבון גם את גיל הציוד ;

32.2 השבה של ההפרש בין הסכומים ששולמו בפועל כפרמיות בתקופה הרלוונטית לתביעה, ובין אלה שהיו משולמים אילו המשיבות היו מביאות בחשבון את גיל הציוד לצורך קביעת הפרמיה, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ;

32.3 מינוי בעל תפקיד אשר יפקח על ביצוע פסק הדין ; וכן

32.4 כל סעד אחר לטובת הקבוצה, חלקה, או הציבור, בהתאם לסעיף 20(ג) לחוק תובענות ייצוגיות.

33. בהתאם לתקנות 2(א)(11) ו-2(א)(12) לתקנות תובענות ייצוגיות, תש"ע-2010, יש לציין בבקשת אישור את הגמול ושכר הטרחה המבוקשים. המבקשות עותרות לקבוע גמול בשיעור של 7.5% משווי ההטבה לציבור, לרבות בגין תיקון התנהלות המשיבות בעתיד (בתוספת מס ערך מוסף), ושכר טרחה לפי השיעורים שנקבעו בהחלטת בית המשפט העליון בע"א 2046/10 שמש נ' רייכרט (פורסם בנבו, 23.5.2012). באותו ענין נקבע כי "על כל סכום שנגבה בפועל עד ל-5 מיליון ש"ח, ייפסק לטובת בא-הכוח המייצג שכר טרחה בשיעור של 25% ; על כל סכום שנגבה בפועל בין 5 מיליון ש"ח עד ל-10 מיליון ש"ח ייפסק שכר טרחה בשיעור של 20% ; ועל כל סכום שנגבה בפועל מעל 10 מיליון ש"ח, ייפסק שכר טרחה בשיעור של 15%" (פסקה 16). הגמול ושכר הטרחה המבוקשים אינם כוללים חיוב שיוטל בדיון בבקשת האישור.

34. הנזק של מבקשת מס' 1 עומד על סכום של 3,212 ש"ח בהתייחס לחברת כלל בגין שנת 2018, ועל סכום של 5,172 ש"ח בהתייחס לחברת הראל בגין שנת 2018. הנזק של מבקשת מס' 2 עומד על סכום של 368 ש"ח בהתייחס לחברת הפניקס בגין שנת 2015. הנזק של מבקשת מס' 3 עומד על סכום של 4,226 ש"ח בהתייחס לחברת הראל בגין שנת 2018. לסכומים אלה יש להוסיף הפרשי הצמדה וריבית כדין. סעיף 4(ב) לחוק תובענות ייצוגיות מורה כי "לענין סעיף זה, כאשר אחד מיסודות העילה הוא נזק ... בבקשה לאישור שהוגשה בידי אדם ... די בכך שהמבקש יראה כי לכאורה נגרם לו נזק". הבקשה עומדת בדרישה זו.

35. המבקשות אינן יכולות להעריך את הנזק שנגרם לכל חברי הקבוצה. למשיבות לקוחות רבים. על כן, ברור כי מדובר במליוני ש"ח ואף למעלה מכך.

36. לסיכום חלק זה, עילות התביעה מזכות את חברי הקבוצה בסעדים שונים.

חלק שישי - מתקיימים כל התנאים לאישור התובענה ייצוגית

37. תובענה זו ממלאת אחר כל התנאים הדרושים לצורך אישורה כתובענה ייצוגית.
38. סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית..." . בפרט 2 לתוספת השניה נקבעה הקטגוריה הבאה - "תביעה נגד מבטח, סוכן ביטוח או חברה מנהלת, בקשר לענין, לרבות חוזה ביטוח או תקנון קופת גמל, שבינם לבין לקוח, לרבות מבוטח או עמית, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו". המשיבות הן חברות ביטוח וחברי הקבוצה הם מבוטחים. על כן ניתן להגיש בגין מקרה זה תביעה ייצוגית.
39. סעיף 4(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "אלה רשאים להגיש לבית המשפט בקשה לאישור תובענה ייצוגית כמפורט להלן: (1) אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה".
40. הראינו כי המבקשות אוחזות בעילת תביעה אישית כלפי המשיבות. על כן הן רשאיות להגיש תובענה ייצוגית נגדן.
41. סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה: (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה; (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין; (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; ... (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב". תנאים אלה מתקיימים.
42. היסודות של עילות התביעה משותפים לכל חברי הקבוצה. המשיבות פועלות באותו אופן כלפי כל חברי הקבוצה, שהם מבוטחים רבים. המשיבות מחשבות את סכום הציוד וקובעות את הפרמיה לפי ציוד חדש, גם כאשר מדובר בציוד ישן. הן קובעות כך בפוליסות. על כן, לחברי הקבוצה עילות תביעה משותפות.
43. ברור כי התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה. לשם בירור עילת התביעה בית המשפט הנכבד יידרש לדון ולהכריע בשאלות הבאות – האם המשיבות רשאיות לקבוע את הפרמיה לציוד ישן לפי שווי של ציוד חדש; האם חברי הקבוצה אוחזים בעילות תביעה; ועוד. המערכת העובדתית והמשפטית, עליה מבוססת הבקשה, משותפת לכל קבוצת התובעים.
44. לפי ההלכה הפסוקה, לא נדרשת זהות מוחלטת של כל השאלות הטעונות הכרעה, העובדתיות והמשפטיות, ביחס לכל חברי הקבוצה – ראו רע"א 2128/09 הפניקס חברה לביטוח בע"מ נ' עמוסי, פסקה 10 לחוות הדעת של כבוד השופט ריבלין (פורסם בנבו, 5.7.2012).
45. נוכח הנימוקים שהצגנו ברור כי קיימת אפשרות סבירה ואף למעלה מכך, שהשאלות המשותפות יוכרעו לטובת הקבוצה.

46. תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת. אין שום היגיון שאותן שאלות משפטיות ועובדתיות יעמדו להכרעה בערכאות שונות, פעמים רבות. הדבר יגרום בזבוז זמן שיפוטי, ויוצר סכנה להכרעות סותרות. מעבר לכך, לא כל חברי הקבוצה מודעים לחוזר המפקח ולתשלום ביתר. נוסף על כך, במקרים רבים שווי התביעה האישית לא מצדיק ניהול הליך משפטי, בוודאי כשמדובר בעימות עם גופים רבי עצמה כמו המשיבות. על כן, תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת.
47. עניינם של חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת ובתום לב. המבקשות פועלות על מנת להביא פיצוי לחברי הקבוצה בגין הסכומים שנגבו מהם שלא כדין.
48. לסיכום, כל הדרוש לשם אישור התובענה כייצוגית מתקיים בבירור.

חלק שביעי - סוף דבר

49. בקשה זו נתמכת בתצהיריהם של מר נור זובידאת, מנהל במבקשות מס' 1 ו-2 ושל מר מורד זובידאת, מנהל במבקשת מס' 3.
50. בית המשפט הנכבד מתבקש לאשר את התביעה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, ולהורות כמבוקש ברישא לבקשה.
51. מן הדין ומן הצדק לקבל את הבקשה.

אריאל רייך, עו"ד

אהרן רבינוביץ, עו"ד

גיל רון, עו"ד
גיל רון, קינן ושות', עורכי דין

באי-כוח המבקשות

תל-אביב, 7 באוגוסט 2019.